

نقش و کارکرد خانواده در گرایش دانشجویان به اعتیاد و سوء مصرف مواد

شیرین شهریاری^۱، دکتر رضا دستجردی^۲، نسرين حجت زاده^۳، راضیه کیخایی^۴، عباسعلی رضانی^۵

۱- کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، کارشناس بهداشت روان معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی زابل، زابل، ایران.

۲- استادیار، دکترای روانشناسی تربیتی، عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، بیرجند، ایران

۳- مربی، کارشناس ارشد روان شناسی کودکان استثنایی، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی بیرجند، بیرجند، ایران

۴- کارشناس ارشد آموزش بهداشت، کارشناس بهداشت روان معاونت بهداشتی دانشگاه علوم پزشکی زابل، زابل، ایران

۵- مربی، کارشناس ارشد اپیدمیولوژی- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی زابل، (نویسنده مسئول)، زابل، ایران ramazani_ab@yahoo.com

چکیده:

مقدمه: اعتیاد و سوء مصرف مواد یکی از چالش های مهم اجتماعی، بهداشتی و روانی جهان امروز است و بعنوان مهمترین آسیب اجتماعی جامعه انسانی را مورد هجوم خود قرار داده است. لذا این مطالعه با هدف تعیین گرایش به اعتیاد و سوء مصرف مواد با توجه به کارکرد خانواده در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زابل در سال ۱۳۹۱ طراحی و اجرا گردید. روش پژوهش: در این مطالعه توصیفی-تحلیلی، جامعه مورد مطالعه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زابل در سال ۱۳۹۱ بوده که تعداد ۲۱۶ نفر از دانشجویان جدیدالورود و ترم ۷ و بالاتر با استفاده از روش سرشماری انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار جمع آوری داده ها پرسشنامه های عملکرد خانواده و گرایش به اعتیاد و سوء مصرف مواد بود که توسط افراد تکمیل و جمع آوری گردید. اطلاعات جمع آوری شده با استفاده از نرم افزار SPSS-17 و توسط آزمون های آماری t مستقل، آنالیز واریانس یک طرفه و ضریب همبستگی پیرسون تجزیه و تحلیل گردید و $p < 0/05$ بعنوان سطح معنیداری در نظر گرفته شد.

یافته ها: میانگین نمره گرایش به اعتیاد افراد مورد مطالعه $4/45 + 17/35$ از مجموع ۳۶ امتیاز برآورد گردید. میانگین نمره گرایش به اعتیاد افراد مورد مطالعه در دانشجویان مذکر نسبت به دانشجویان مونث و دانشجویانی که دوستان معتاد داشتند، نسبت به دانشجویانی که دوستان معتاد نداشتند به طور معنی داری بیشتر بود ($p = 0/01$). میانگین نمره عملکرد خانواده $114/58 + 17/03$ از مجموع ۲۰۰ امتیاز برآورد گردید. میانگین نمره پیوستگی و انعطاف پذیری خانواده افراد مورد مطالعه به ترتیب $58/45 + 9/40$ و $56/129 + 9/36$ از مجموع ۱۰۰ امتیاز برآورد گردید. در بعد کارکرد خانواده، بین پیوستگی فعلی (روابط عاطفی بین اعضای خانواده) و گرایش به اعتیاد دانشجویان مورد مطالعه رابطه منفی و معنی داری به دست آمد ($p < 0/001$).

نتیجه گیری: با توجه به نتایج مطالعه، پیوستگی عاطفی اعضای خانواده سبب ایجاد کانونی گرم برای زندگی گردیده و سرپرستی و نظارت مناسب خانواده ها در انتخاب دوست و نوع روابط، روی جوانان مخصوصاً جنس مذکر می تواند تاثیر مثبت زیادی بر پیشگیری از اعتیاد و گرایش به مواد مخدر داشته باشد.

کلیدواژه ها: گرایش به اعتیاد، سوء مصرف مواد، کارکرد خانواده، دانشجویان، زابل.

دهد. اعتیاد یک بیماری مغزی محسوب می شود چرا که مواد بر مغز اثر می کنند و ساختمان و کارکرد آن را تغییر می دهند. این تغییرات مغزی می تواند طولانی مدت و ماندگار باشد و به رفتارهای آسیب زایی که در مصرف کنندگان دیده می شود، بینجامد (۲).

مقدمه و هدف

اعتیاد یکی از مهمترین آسیب های اجتماعی است که جامعه و به خصوص نسل جوان را به صورت جدی تهدید می کند (۱) و آن را می توان به عنوان یک بیماری مغزی مزمن و محدود کننده تعریف کرد که با میل شدید و مقاومت ناپذیر باز هم مصرف را ادامه می

نمی شود و هر چیزی ارزش یکبار تجربه کردن را دارد" ، "مواد یعنی فقط ماده مخدر، شیشه اعتیاد ندارد". این باورهای غلط متأسفانه موجب گسترش آلودگی و اعتیاد در جامعه می گردد (۱).

خانواده یکی از محیط های مؤثر بر سلامت جسمی و روانی افراد است که شرایط لازم برای رشد و رسیدن به توازن جسمی، روانی و اجتماعی را فراهم می آورد (۷). عملکرد خانواده به توانایی آن در هماهنگی با تغییرات، حل تضادها و تعارضات، همبستگی بین اعضاء و موفقیت در اعمال الگوهای انضباطی، رعایت حد و مرز بین افراد، اجرای مقررات و اصول حاکم بر این نهاد با هدف حفاظت از کل سیستم خانواده مربوط است. تغییرات کمی و کیفی در فرایند فوق باعث شکل گیری شخصیت متفاوت در خانواده و در مواردی نیز به رغم اینکه می تواند پشتوانه ای برای سلامت رفتاری افراد باشد، خود مشکلات رفتاری خاصی ایجاد می کند که به عوامل متعددی بستگی دارد (۸).

در بررسی مشکل روانی (به هر دلیل و علتی که بروز کرده باشد) باید پویایی های متعامل بین اعضاء و در واقع سیستم و ساختار حاکم بر روابط اعضاء مورد توجه قرار گیرد. بنابراین نوع روابط والدین با فرزندان و نحوه تعامل اعضای خانواده با یکدیگر تأثیر بسزایی در نگرش، عواطف، علایق و شخصیت فرزندان داشته، همچنین توفیق یا عدم توفیق در زندگی؛ را که از عوامل اصلی احساس رضایت از زندگی در فرد می باشد، همبستگی بالایی با نوع خانواده می تواند داشته باشد (۷). خانواده درمانی به جای آنکه یک روش درمانی دیگر به شمار آید، معرف "راه حل کاملاً جدیدی برای مفهوم سازی مشکلات، شناخت رفتار، رشد و پدیدایی نشانه های بیماری، و درمان آنهاست". رویکرد خانواده درمانی معرف نوعی تغییر دستور کار و جدایی از آرای گذشته است که برای گردآوری و تفسیر داده ها از مجموعه اصول و روشهای جدیدی استفاده می کند (۹). با گسترش الگوی زیستی، روانی، اجتماعی دخالت کارکردهای نادرست خانوادگی در اختلالات

اعتیاد در اکثر موارد سیر فزاینده دارد. به این معنی که مصرف مواد به طور معمول از مواد مخدرسبک و دارای قدرت تخریبی اندک شروع و به مواد مخدر سنگین و مخرب منتهی می شود که سرانجام به هم ریختگی شخصیت، سلامت و زندگی فرد منجر می شود (۳). وجود 218 میلیون نفر معتاد در سراسر جهان و هم جواری ایران با مراکز عمده تولید و قرار گرفتن در کوتاه ترین مسیر ترانزیت موجب پیچیدگی وضعیت قاچاق مواد مخدر شده است، به گونه ای که به رغم تمهیدات اتخاذ شده در ابعاد گوناگون، دامنه اعتیاد در اقشار گوناگون به ویژه جوانان گسترش یافته است. وجود ۱۲۰۰۰۰۰ نفر معتاد و ۸۰۰۰۰۰ نفر مصرف کننده تفتنی، از معضلات عمده ای است که موجب فروپاشی خانواده ها و مشکلات متعاقب آن می شود (۳).

گرایش به مصرف مواد را در باورها و نگرش های افراد راجع به مواد و پیامدهای منفی و مثبت مصرف آنها تعریف کرده اند (۵ و ۴). بنابر این گرایش به مصرف مواد رابطه مستقیم با حوزه های نگرشی افراد از قبیل درک آنها از قانونی بودن و میزان پذیرش اجتماعی مواد، ضررهای ناشی از مصرف مواد و یا حالات و پیامدهای خوشایند مصرف مواد و غیره دارد (۶). لذا گرایش به مصرف مواد در افراد براساس باورها و نگرش های آنها نسبت به مواد مورد ارزیابی قرار می گیرد.

عوامل مختلفی در گسترش این آسیب اجتماعی مؤثر است اما نداشتن اطلاعات صحیح و آموزش های اصولی و مداوم از مهمترین عوامل به دام افتادن نوجوانان و جوانان است. متأسفانه اطلاعات در دسترس مردم در مورد اعتیاد و آسیب های ناشی از آن بسیار اندک و در بسیاری از موارد اشتباه است. علاوه بر این گاه باورها و عقاید نادرستی در مورد مواد و اعتیاد در بین مردم رواج دارد که اوضاع را بدتر و پیچیده تر می کند، از جمله اینکه "مصرف خیلی کم مواد منجر به اعتیاد نمی گردد"، "مصرف تفریحی منجر به اعتیاد

روش آلفای کرونیباخ ۰/۵۳ و از طریق روش دو نیمه کردن نیز ۰/۵۳ محاسبه شده است (۸). در مطالعه حاضر پایایی پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونیباخ ۰/۶۱۹ برآورد گردید. بر اساس تحقیق مینویی و صالحی (۸)، نمرات ۱-۱۸ نشان دهنده استعداد بسیار کم برای ابتلا به اعتیاد، نمرات ۱۹-۲۰ نشان دهنده استعداد کم برای ابتلا به اعتیاد، نمرات ۲۱-۲۲ نشان دهنده استعداد متوسط برای ابتلا به اعتیاد، نمرات ۲۳-۲۴ نشان دهنده استعداد زیاد برای ابتلا به اعتیاد و نمره ۲۵ و بالاتر نشان دهنده استعداد بسیار زیاد برای ابتلا به اعتیاد است.

ب: پرسشنامه عملکرد خانواده (مقیاس سازش پذیری و پیوستگی خانواده) ۲ (ویرایش سوم FACES III): پرسشنامه عملکرد خانواده یک پرسشنامه ۴۰ سوالی به صورت لیکرت ۵ تایی از ۱-۵ است که برای سنجش عملکرد خانواده در دو بخش "وضعیت خانواده شما در حال حاضر" و "آرزو دارید خانواده تان این طور باشد." تدوین شده است. هر بخش ۲۰ عبارت را شامل می شود که ۱۰ عبارت آن پیوستگی و ۱۰ عبارت دیگر، بعد انعطاف پذیری یا سازش پذیری را اندازه گیری می کند. عبارات فرد پیوستگی است و عبارات زوج انعطاف پذیری است. سطح انعطاف پذیری عبارتند از انعطاف پذیری خیلی پایین، ساخت یافته (پایین تا متوسط)، انعطاف پذیر (متوسط تا بالا) و بی نظم (بسیار بالا) می باشد. پیوستگی، پیوند عاطفی اعضای خانواده نسبت به یکدیگر است (۷). بر طبق این الگوها بسیاری از متغیرها یا مفاهیم خاصی که برای سنجش و تشخیص پیوستگی خانواده از آن ها استفاده می شوند، پیوند عاطفی، مرزها، اتحادها، زمان، فضا، دوستان، شیوه ی تصمیم گیری، علایق و واکنش ها را شامل می شود. تعادل در این سازه زمانی فراهم می شود که نظام خانواده در حد فاصل جدایی و با هم بودن قرار می گیرد.

روانپزشکی بیشتر مشخص شده است، از جمله این اختلالات می توان به اختلال سلوک، هراس از مدرسه، اختلالات سوء مصرف مواد، افسردگی، اختلال خوردن، اختلال درون ریزی و برون ریزی اشاره کرد (۷). لذا این مطالعه با هدف تعیین نقش و کارکرد خانواده در گرایش دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زابل به اعتیاد و سوء مصرف مواد در سال ۱۳۹۱ طراحی و اجرا گردید.

مواد و روش ها:

در این مطالعه توصیفی-تحلیلی، جامعه مورد مطالعه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی زابل در سال ۱۳۹۱ بودند که تعداد ۲۱۶ نفر از دانشجویان جدیدالورود و ترم ۷ و بالاتر با استفاده از روش سرشماری انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار جمع آوری داده ها پرسشنامه های الف: گرایش به مصرف مواد و ب: عملکرد خانواده بود که توسط افراد تکمیل و جمع آوری گردید.

الف: پرسشنامه گرایش به مصرف مواد (استعداد اعتیاد APS)^۱: یک پرسشنامه ۳۶ عبارتی است. برای سنجش استعداد اعتیاد از خرده مقیاس استعداد اعتیاد (APS) پرسشنامه سنجش اعتیاد وید و همکاران متشکل از سه خرده مقیاس استعداد اعتیاد (APS)، مقیاس پذیرش اعتیاد (AAS)^۲ و مقیاس استعداد الکل یا می بارگی مک اندرو^۱ (MAC.R) استفاده شد. پرسشنامه سنجش اعتیاد در ایران هنجاریابی شده است (۸). وید و همکاران ضریب پایایی APS را در نمونه بهنجار (با فاصله یک هفته) در مردان و زنان به ترتیب ۰/۶۹ و ۰/۷۷ به دست آورده اند. به عقیده آنها این پایایی به طور قابل قبولی بالا است. در ایران پایایی مقیاس سنجش اعتیاد که APS یکی از خرده مقیاس های آن است. در تحقیق مینویی و صالحی با استفاده از

^۱Addiction Potential Scale

^۲Addiction Acknowledgment Scale

^۳MacAndrew

^۲Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scales(third edition)

درصد (۱۴۲ نفر) بومی و سایر افراد غیر بومی بودند. ۱۱۸ نفر (۵۴/۶ درصد) از افراد مورد مطالعه دانشجویان سال اول و ۹۸ نفر (۴۵/۴ درصد) دانشجویان سال آخر بودند.

میانگین نمره گرایش به اعتیاد افراد مورد مطالعه $4.45 \pm$ بیشترین درصد توزیع فراوانی سطح گرایش به اعتیاد به صورت خیلی کم (۶۲/۵ درصد) و کمترین آن خیلی زیاد (۶/۹ درصد) بود.

جدول شماره ۱: توزیع فراوانی سطح گرایش به اعتیاد در افراد مورد مطالعه

گرایش به اعتیاد	تعداد	درصد
خیلی کم	۱۳۵	۶۲/۵
کم	۲۵	۱۱/۶
متوسط	۲۵	۱۱/۶
زیاد	۱۶	۷/۴
خیلی زیاد	۱۵	۶/۹
جمع	۲۱۶	۱۰۰

میانگین نمره گرایش به اعتیاد افراد مورد مطالعه در دانشجویان مذکر نسبت به دانشجویان مونث و دانشجویانی که دوستان معتاد داشتند، نسبت به دانشجویانی که دوستان معتاد نداشتند به طور معنی داری بیشتر بود ($p=0.01$).

جدول شماره ۲: میانگین نمره گرایش به اعتیاد در دانشجویان مورد مطالعه به تفکیک جنسیت، دوستان معتاد و سال تحصیلی

نتیجه آزمون آماری	انحراف معیار	میانگین	متغیر	
			مونث	مذکر
$t=2/45$ $df=214$ $p=0.01$	۴/۱۳	۱۶/۷۴		جنس
	۴/۸۰	۱۸/۲۹		
$t=2/06$ $df=214$ $p=0.04$	۴/۳۳	۱۷/۱۱	ندارد	دوستان معتاد
	۴/۹۷	۱۸/۹۰	دارد	
$t=0/22$ $df=214$ $p=0.83$	۴/۵۰	۱۷/۳۰	دانشجویان سال اول	دانشجویان
	۴/۴۳	۱۷/۴۳	دانشجویان سال آخر	

در مطالعه ی حاضر بعد پیوستگی و انعطاف پذیری اعضای خانواده، نسخه ی ۳ در وضعیت کنونی مورد بررسی قرار گرفت. در نتیجه دو نمره برای وضعیت فعلی و ایده ال به دست می آید که میانگین سوالات فرد پیوستگی و میانگین سوالات زوج انعطاف پذیری را می سنجد و تفاوت نمره ایده ال و فعلی در هر مقیاس میزان رضایت از آن را می سنجد. مطالعات مختلفی تا کنون توانایی مقیاس **FACES** را در افتراق خانواده های مشکل دار و بدون مشکل ثابت کرده اند. در خصوص روایی سازه، همبستگی دو بعد پیوستگی و سازش پذیری نزدیک به صفر است ($r=0.300$) که نشان می دهد دو بعد کاملاً مستقل از یکدیگرند (السون و همکاران، ۱۹۸۵). ضرایب پایایی بر اساس همسانی درونی برای بعد پیوستگی ۰/۷۷ و برای بعد سازش پذیری ۰/۶۲ و برای کل مقیاس ۰/۶۸ گزارش شده است. ضرایب پایایی بازآزمایی با فاصله ی یک هفته روی یک نمونه ۵۲ نفری برای بعد پیوستگی ۰/۷۹ و برای بعد سازش پذیری ۰/۵۳ و برای کل مقیاس ها ۰/۷۳ به دست آمده است (بهفر، ۱۳۸۲). پرسشنامه ی مقیاس انطباق پذیری و همبستگی خانواده از روایی صوری خوبی برخوردار است. چندین تحقیق نشان داده است، این مقیاس برای گروه های شناخته از روایی خوبی برای متمایز کردن خانواده ها در چند مقوله از مشکلات، برخوردار بوده است (۱۰). در مطالعه ی حاضر بعد پیوستگی و انعطاف پذیری اعضای خانواده، نسخه ی ۳ در وضعیت کنونی مورد استفاده قرار گرفت و با مراجعه به افراد مورد مطالعه تکمیل و جمع آوری گردید. داده ها پس از جمع آوری با استفاده از نرم افزار **SPSS-17** و توسط آزمون های آماری **t** مستقل، آنالیز واریانس یک طرفه و ضریب همبستگی پیرسون تجزیه و تحلیل گردید و $p < 0.05$ به عنوان سطح معنی داری در نظر گرفته شد.

یافته ها :

میانگین سنی افراد مورد مطالعه 20.91 ± 2.35 بود. ۶۰/۲ درصد (۱۳۰ نفر) آنها مونث و بقیه مذکر بودند. ۶۵/۷

جدول شماره ۳: رابطه بین مولفه های کارکرد خانواده و گرایش به اعتیاد در دانشجویان مورد مطالعه

	پیوستگی فعلی	آرزوی پیوستگی	انعطاف پذیری فعلی	آرزوی انعطاف پذیری
گرایش به اعتیاد	$r=0/34$ $p<0/001$	$r=0/03$ $p=0/67$	$r=-0/13$ $p=0/06$	$r=-0/01$ $p=0/88$

میانگین نمره گرایش به اعتیاد در دانشجویان سال آخر نسبت به دانشجویان سال اول بیشتر بود ولی این تفاوت از نظر آماری معنی دار نبود ($p>0/05$) (جدول شماره ۴).

جدول شماره ۴: مقایسه میانگین نمره گرایش به اعتیاد در دانشجویان سال و آخر

گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد
دانشجویان سال اول	۱۱۸	۱۷/۳۰	۴/۵۰
دانشجویان سال آخر	۹۸	۱۷/۴۳	۴/۴۳
	$df=214$	$t=0/22$	$p=0/83$

میانگین نمره عملکرد خانواده $114/58+17/03$ از مجموع ۲۰۰ امتیاز برآورد گردید. میانگین نمره پیوستگی و انعطاف پذیری خانواده افراد مورد مطالعه به ترتیب $58/45+9/40$ و $56/129+9/36$ از مجموع ۱۰۰ امتیاز برآورد گردید. در بعد کارکرد خانواده، بین پیوستگی فعلی (روابط عاطفی بین اعضای خانواده) و گرایش به اعتیاد دانشجویان مورد مطالعه رابطه منفی و معنی داری به دست آمد ($p<0/001$) ولی بین سایر مولفه های کارکرد خانواده و گرایش به اعتیاد در دانشجویان رابطه معنی داری مشاهده نشد ($p>0/05$) (جدول شماره ۵). همچنین نتایج نشان داد که متغیر پیوستگی فعلی می تواند به تنهایی حدود ۱۱ درصد متغیر گرایش به اعتیاد را تبیین کند.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به نتایج مطالعه حاضر میانگین نمره گرایش به اعتیاد افراد مورد مطالعه $17/35+4/45$ از مجموع ۳۶ امتیاز برآورد گردید. ۷۴ درصد افراد مورد مطالعه دارای گرایش کم و خیلی کم و ۲۶ درصد دارای گرایش متوسط به بالا به اعتیاد و سوء مصرف مواد داشتند. میانگین نمره گرایش به

اعتیاد افراد مورد مطالعه در دانشجویان مذکر نسبت به دانشجویان مؤنث و دانشجویانی که دوستان معتاد داشتند، نسبت به دانشجویانی که دوستان معتاد نداشتند به طور معنی داری بیشتر بود ($p=0/01$). میانگین نمره گرایش به اعتیاد در دانشجویان سال آخر نسبت به دانشجویان سال اول بیشتر بود، ولی این تفاوت از نظر آماری معنی دار نبود ($p>0/05$). در پژوهشی که توسط فروتنی و همکاران انجام شد نتایج نشان دادند که ۴۲ درصد از دانشجویان معتقدند که ورود به محفل علم و دانش و دانشگاه زمینه ساز اعتیاد افراد است (۱۱). نتایج مطالعه منصوری و همکاران نشان داد که علاوه بر ماهیت رشته، محیط دانشگاه و در کنار آن زندگی در خوابگاه می تواند بر رشد آموزشی و شخصیتی افراد تأثیر بسزایی داشته باشد و آن ها را در معرض خطر مشکلات سلامت جسمی و روانی قرار دهد و آن ها را مستعد مصرف و وابستگی به مواد مختلف قرار دهد (۱۲). با توجه به نتایج این مطالعه می توان بیان نمود که احتمالاً یکی از دلایل ناهمسو بودن نتایج این مطالعه با مطالعات دیگر ممکن است به دلیل تبلیغات گسترده ای که در زمینه ی آثار زیانبار گرایش به مواد مخدر و مصرف آن شده است و اطلاعات زیادی در زمینه تأثیرات منفی استفاده از این مواد بر کیفیت زندگی کاری افراد در اختیار آنان گذاشته و همین امر موجب افزایش سطح آگاهی آنان و در نتیجه کاهش گرایش آنان به مواد مخدر می شود. در عین حال احتمال دارد این افراد از غنای فرهنگی و تربیتی کافی و مستحکم برخوردار باشند و به علت افزایش سطح رفاه تحت فشارهای ناشی از محیط تحصیل و زندگی جدید قرار نگیرند، بنابراین به مواد مخدر گرایش نداشته باشند. از سوی دیگر ممکن است عدم اعتماد، ترس و نگرانی از عواقب خود فاش سازی و آشکار نمودن گرایش به اعتیاد و عدم دقت به سوالات پرسشنامه توسط عده ای از دانشجویان و تأثیر آن در روند تحصیلی شان روی پاسخگویی اثر گذاشته باشد.

در پژوهشی که توسط دهقانی و همکاران انجام شد نتایج نشان دادند که مصرف مواد در پسران با تفاوت معنی داری

جلوگیری از گرایش افراد به مواد مخدر گردد. در پژوهشی که توسط سلیمی و همکاران انجام شد نتایج نشان دادند که از علل اصلی گرایش به مصرف سیگار و مواد مخدر کمبود محبت در خانواده و سخت‌گیری‌های والدین است (۲۰).

در پژوهشی که توسط فروتنی و همکاران انجام شد نتایج نشان دادند ۷۸/۱ درصد از دانشجویان علل گرایش به اعتیاد را بی‌توجهی و عدم کنترل خانواده بر افراد می‌دانند (۱۱). در پژوهشی که توسط موسوی و همکاران انجام شد نتایج نشان دادند که عدم ارتباط صمیمانه در خانواده از علل گرایش دانشجویان به سیگار است (۲۱).

با توجه به نتایج مطالعه حاضر و مطالعات انجام شده در این زمینه در تبیین رابطه منفی و ضعیف معنادار بین پیوستگی فعلی و گرایش به اعتیاد دانشجویان می‌توان بیان نمود که پیوستگی، پیوند عاطفی اعضای خانواده نسبت به یکدیگر است و زمانی که این پیوند و رابطه گرم و صمیمی، کمرنگ می‌شود، فرزندان دچار افت روانی می‌شوند و افرادی که مورد بی‌مهری والدین قرار می‌گیرند، عزت نفس خود را به شدت از دست می‌دهند و دچار هراس‌های گوناگون می‌شوند که یکی از راه‌های بازگشت اعتماد به نفس، گرایش به مواد مخدر است که نوعی اعتماد به نفس کاذب ایجاد می‌کند (۲۲).

به عبارت دیگر رابطه گرم بین اعضای خانواده خصوصاً با فرزندان امکان جذب آن‌ها را به خانواده بیشتر کرده و کمتر احتمال دارد که از خانه و خانواده فراری باشند و به گروه دوستان یا گروه‌های نابهنجار پناه بیاورند. بر این اساس می‌توان گفت رابطه سرد همراه با طرد و یا حتی توهین و خشونت با فرزندان باعث بی‌زاری از خانواده می‌شود و آن‌ها ممکن است به انواع رفتارهای مخرب و بزهکاری‌ها از جمله اعتیاد گرایش پیدا کنند. بنابراین پیوستگی عاطفی اعضای خانواده سبب ایجاد کانونی گرم برای زندگی گردیده و سرپرستی و نظارت مناسب خانواده‌ها در انتخاب دوست و نوع روابط، روی جوانان مخصوصاً جنس

بیشتر از دختران است (۱۳). در پژوهشی که توسط میری و همکاران انجام شد نتایج نشان دادند که بین جنسیت و سوء مصرف مواد، رابطه معناداری وجود دارد (۱۴). در پژوهشی که توسط موسوی انجام شد نتایج نشان دادند که بین جنسیت و مصرف سیگار رابطه معناداری وجود دارد (۱۵). با توجه به نتایج مطالعه حاضر و نتایج مطالعات همسو، در تبیین یافته‌های این قسمت از پژوهش می‌توان بیان نمود که مصرف کمتر مواد مخدر در جنس مؤنث نسبت به جنس مذکر احتمالاً می‌تواند به دلیل مسایل فرهنگی و اجتماعی و جایگاه زنان در جوامع اسلامی باشد. نتایج مطالعه مولوی و همکاران نشان داد که بین معاشرت با دوستان معتاد و گرایش به مصرف مواد مخدر رابطه معناداری وجود دارد (۱۶).

سیام در پژوهشی تحت عنوان سوء مصرف مواد اعتیادآور بین دانشجویان پسر دانشگاه‌های مختلف شهر رشت، انگیزه گرایش به سیگار و سایر مواد مخدر را تقلید از دوستان و هم‌رنگ جماعت شدن ذکر کرده است (۱۷). نتایج مطالعه نیرمانی و همکاران نشان داد که رابطه دوستی با معتادان به مواد مخدر، به ایجاد رفتارهای مخاطره‌آمیز و یا استفاده از مصرف مواد مخدر منجر می‌شود (۱۸). هم‌چنین نتایج مطالعه نشان داد که فراهم شدن شرایط لازم برای گرایش به اعتیاد به وسیله دوستان در زندگی بیش از ۸۵ درصد افراد معتاد مشاهده شده است. با توجه به نتایج پژوهش حاضر و مطالعات همسوی با آن در تبیین این نتایج می‌توان بیان نمود که دوستان و نزدیکان بیشترین تأثیر را در دوره نوجوانی دارند. دوستان مصرف‌کننده مواد حتی می‌توانند نوجوانانی را که عوامل خطری ندارند تحت تأثیر بگذارند و آنان را برای اولین مصرف آزمایش مواد وسوسه کنند. شکست تحصیلی و ضعف مهارت‌های اجتماعی فرد می‌تواند او را در معرض خطر بیشتری برای سوء مصرف مواد قرار دهد (۱۹).

زندگی در کانون گرم خانواده و سرپرستی و نظارت مناسب خانواده‌ها روی جوانان می‌تواند تأثیر مثبت زیادی بر پیشگیری از اعتیاد آنان داشته باشد و می‌تواند باعث

مذکر می‌تواند تأثیر مثبت زیادی بر پیشگیری از اعتیاد و گرایش به مواد مخدر گردد.

علوم پزشکی زابل، حراست، معاونت آموزشی، کارکنان واحدهای آموزش دانشکده‌ها، مربیان، اساتید و دانشجویان محترم دانشگاه علوم پزشکی زابل تشکر و قدردانی می‌شود

تشکر و قدردانی:

بدین وسیله از مساعدت و همکاری حوزه ریاست دانشگاه

References:

1. Karkhi M. Wrong beliefs in addiction. Qom University of Medical Sciences. Print sahar; (1391) : First Edition :P3.[persian]
2. Momtazi S, Jafari S, Khosravi N, Nikfarjam A. Science of addiction: drugs, the brain and behavior. Offices, mental health, social and addiction. Ministry of Health and Medical Education: Publications Sepidbarg; (1391): First published: p 15 .[persian]
- 3- Amani F ,Sadeghehahari S, Mohammadi S , Azami A . Changes in patterns of drug addicts referring to addiction centers, 1377-82. Journal of Ardabil University of Medical Sciences; (1384): Volume V, N III, , p 220 to 224.[persian]
- 4- Brook, J., Lukoff, I., and whiteman, M. Peer, family and personality domains as related to adolescent drug behaviors. PsychoRep 41: (1977): 1095-1102.
- 5- Erickson, P. G. Illicit drug use, peer attitudes and perceptions pf harmful effects among convicted cannabis offenders. Int. J. Addict; (1982): 17: 54-141.
- 6- Sarvela, P.D. and McClendon, E.J. Indicators of rural youth drug use. Journal of youth and Adolescence; (1988): 17(4): 335-347.
7. Behfar, Z. Family functioning adolescents girls with endocrine disorders. Cognitive Science; (1385): Year 8: N 2: p 21-30. .[persian]
8. Minooei M, Salehi M. Evaluate the feasibility, reliability, validity and normative issue tests MAC-R and AAS, APS in order to identify people at risk of substance abuse among secondary school boy students in Tehran . Journal of Addiction Studies; (1382): First year. N3: P 77 .[persian]
<http://www.magiran.com>
- 9- Irene G, Herbert C. translated: hosseinshahibaravati H, Naghshbandi S. Arjmand E. family therapy . ravanpublicatio; 1389: P 15.
- 10- Shamaizadeh P, Ahmadi SA. Effect of regular training to parents on family relationships and academic achievement of high school students in city Falavarjan . Science and Research in Cultural Education; spring and Summer 1387: p 165-186. .[persian]
11. Forootani M, Rezaeian M. Understanding and drug abuse among students Larestan city, Iran Journal of Nursing; (1384): Vol 18(43): p 21-30. .[persian]
12. Mansouri A, Bazrafshan M. Prevalence and attitudes about drug and tobacco use among male students. Journal University zahedan of Medical Sciences Research; (1390); Supplement 1, 13: 59. .[persian]
13. Dehghani k, Zare A, Dehghani H, Sedghi H, Poor movahed Z. Drug Abuse Prevalence and Risk Factors in Students of Shaheed Sadoughi University of Medical Sciences, Yazd . Yazd University of Medical Sciences Journal, Special Issue; (1389): Vol 18: N 3: 164-169. .[persian]
14. - Miri M, Bahrami H. Religiosity and demographic factors relation with substance abuse among college students. Journal of Psychology and Religion; (1390): Year 3, N 4: 109-126. .[persian]
15. Mousavi F. relation cigarette smoking in smokers with smoking parents and friends. Journal of Education and

-
- Psychology, Thought and Behavior;(1384):N 42: 342-345. .[persian]
- 16- Molavi P, Rasoulzadeh B. Major factors in youth drug use. Fundamentals of Mental Health Journal;(1383): Year 6:N 21 and 22: 49-55 .[persian]
17. Siam Sh. Prevalence of drug abuse among the students of different universities in Rasht. TabibeShargh Journal, (1385): Year 8, N 4: 279-285. .[persian]
18. Narimani M. Addiction prevention and treatment. Ardabil: Publistreatments ShieykhsafaldynArdabili. (1381). .[persian]
19. Momtazi S, Jafari S, Khosravi N, Nikfarjam A. the science Of addiction drugs, brains & behavior, published: sepidbarg; (1391): p: 21 .[persian]
20. Salimi S. Attitudes causes of qualitative research on adolescent smoking Urmia. Journal of Nursing;(1385) :16 (54) :43-57. .[persian]
21. Moussavi G, Ruhafza H, Sadeghi M. Relationship between smoking and other drugs on students and their parents. Journal of Isfahan University of Medical Sciences and Health Services; (1382):Volume 8, N 3: P 57-59. .[persian]
- 22- Raiisi F, Anisi J, Yazdi M, Zamani M, Rashidi S B.Sc. Mental health and child-rearing styles between candidate adult for addiction withdrawal in comparison with non-addict adults. Journal of Behavioral Sciences;(1387):Vol 2, N1: p33-41 .[persian].

Family function on tendency students towards Addiction and substance abuse

Shahriari Shirin¹, dastjerdi Reza², Hojjat zadeh Nasrin³, keikhai Razieh⁴, Ramazani Abbas ali⁵

- 1- Graduate Student in Clinical Psychology, mental health experts Deputy Zabol University of Medical Sciences, Zabol, Iran
 2- Assistant Professor , PhD in of Educational Psychology, Faculty of Birjand University of Medical Sciences, Birjand, Iran
 3- MSc in Psychology of Exceptional Children, Bachelor of Health Department of Health Education, Zabol University of Medical Sciences, Zabol,, Iran
 4- MSc in Health Education - Bachelor of Health Department of Health Education, Zabol University of Medical Sciences, Zabol, Iran
 5- **(Corresponding Author)**, MSc in epidemiology, Faculty of Health, Zabol University of Medical Sciences, Zabol, Iran. ramazani_ab@yahoo.com.

Abstract:

Introduction: Addiction and substance abuse is important challenges of social, mental health and human social in the world and the most vulnerable have been attacked. This study aimed to investigate tendency towards Addiction and substance abuse according to a family function in students of Zabol University of Medical Sciences on 2012.

Methods: In this cross-sectional study , comparing the population was all of students of Zabol University of Medical Sciences that 216 cases selected and family functioning Questionnaires of the family Functioning, the tendency towards addiction and substance abuse were completed by their. Data were entered into SPSS17 software and analyzed by t-tests, ANOVA and correlation coefficients Pearson.

Results: The mean of score students tended to addiction was 17.35+4.45. ther was a positive effect on tendency towards Addiction and substance abuse addicted friends and this difference was statistically significant ($p \leq 0.05$). Comparing the two groups in all three groups showed that 46% of first-year students, and 63/3% of students have spent the last year of the three groups showed no significant difference test ($p > 0.05$). The linkage between the components of family functioning and current trends in student substance abuse, there was a significant correlation ($p \leq 0/05$).

Conclusion: according to results close relationships among the family members and supervision of the young people on the behaviors would be a significant factor leads to prevention from tendency towards substance abuse particularly in male gender.

Key words: tendency, Addiction, substance abuse, family functioning, medical students.